केन्द्रगतेऽथवास्मिन् वारेऽस्य चोपनयनं कथितं द्विजानाम् । नीचस्थितेऽरिगृहगेऽऽथ पराजिते वा जीवे-भृगावुपनयः स्मृतिकर्म्महीनः" । ज्योतिर्निबन्धे नारदः "सर्व्वथा जीवशुक्रज्ञवाराः प्रोक्ता व्रते शुभाः । चन्द्रार्कौ मध्यमौ ज्ञेयौ सामबाहुजयोः कुजः । शाखाधिपतिवाराश्च शाखाधिपबलं तथा । शाखाधिपतिलग्नञ्च दुर्लभं त्रितयं व्रते" । मु० चि० "शाखेशवारतनुधीर्य्यमतीव शस्तं शाखेशसूर्य्यशशिजीवबले व्रतं सत् । जीवे भृगौ रिपुगृहे विजितेऽथ नीचे स्याद्वेदशास्त्रविधिना रहितोव्रतेन" । वशिष्ठः "शाखेशगुरुशुक्राणां मौढ्ये बाल्ये च वार्द्धके । नैवोपनयनं कार्य्यं वर्णेशे दुर्बले सति" । तेन भौमबुधयोरस्तादिषु सामगाथर्वणशाखिनोरुपनयनादि न भवतीति गम्यते । तत्र नीचाद्यवस्थितत्वे स्वनवांशस्वोच्चांशस्थितत्वेन शाखेशादेरपवादमाह वशिष्ठः "शत्रुनीचांशशत्रुस्थे स्वांशे वा स्वोच्चभागगे । शाखेशे वा गुरौ शुक्रे न नीचफलमश्नुते" । शाखेशवर्णेशास्तु । "विप्राधीशौ भार्गवेज्यौ कुजार्कौ राजन्यानामोषधीशोविशाञ्च । शूद्राणां ज्ञश्चान्त्यजानां शनिः स्याच्छाखेशाः स्युर्जीवशुक्रारसौम्याः" मु० चि० "ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोह्यथर्वणः । वेदानामधिपोजीवशुक्रभौमबुधाः क्रमात्" गुरुः । "ऋग्वेदाधिपतिर्जीवोयजुर्व्वेदाधिपो भृगुः । सामवेदाधिपो भौमः शशिजोऽथर्व्ववेदराट" दीपिका । लग्नभेदे फलमाह व्यव० च० वशिष्ठः । "मेषे भवति वाक्कुण्ठो वित्तविद्यार्ज्जितो वृषे । युग्मे वेदार्थदर्शी च कुलीरे च षड़ङ्गवित् । शिल्पकर्म्मकरः सिंहे षष्ठे भवति पण्डितः । तुलायां विनयप्राप्तः काण्डस्पृष्टोऽथ वृश्चिके । सर्व्वत्र पूजितश्चापे शूद्रवृत्तिर्मृगे तथा । राजप्रेष्यान्वितः कुम्भे मीने वेदान्तपारगः" । लग्नकेन्द्रस्थरव्यादि ग्रहफलमाह मु०चि० "राजसेवी वैश्यवृत्तिः शस्त्रवृत्तिश्च पाठकः प्राज्ञोऽर्थवान् म्लेच्छसेवी केन्द्रे सूर्य्यादिखेचरे" व्यव० च० गुरुः । "रवौ लग्नादिकेन्द्रस्थे दोषः स्फुरितसंज्ञकः । तत्रोपनीतस्य शिशोः कुलनाशो भवेत् तदा, कुजे लग्नादिकेन्द्रस्थे दोषः कूजितसंज्ञकः । तत्रोपनीतं वक्तारं हन्ति वर्षान्न संशयः । शनौ लग्नादिकेन्द्रस्थे दोषोरुदितसंज्ञकः । करोति महतीं पीड़ां व्रतिनो वा गुरोस्तथा । राहौ लग्नादिकेन्द्रस्थे दोषोरन्ध्राह्वयोभवेत् । व्रतिनोजननीं हन्ति चाथवा धनसञ्चयम् । केतौ लग्नादिकेन्द्रस्थे दोषश्च ग्राससंज्ञकः । समग्रं व्रतिनोवृत्तिवित्तविद्याविनाशनम्" । लग्नषष्ठाष्टमान्त्यस्थः करोत्येव निशाकरः । व्रतिनोदेहमथनं निधनं दुःखसञ्चयम्" । वशिष्ठः "विशेषान्निधनस्थाने ग्रहान्नेच्छन्ति सर्व्वदा । आचार्य्यन्त्वशुभा घ्नन्ति शिष्यं घ्नन्त्यशुभेतराः" । "केन्द्रत्रिकोणगे जीवे भानौ शुक्रेऽथवा व्यये । द्वितीये ज्ञे शुभोयोगो द्विजानामौपनायने" । लग्नावधिकस्थानभेदे ग्रहविशेषस्थितौ फलभेदमाह काश्यपः "षष्ठाष्टमं विना जीवः सर्व्वत्र शुभकृत् सदा । सर्व्वत्र शुभकृच्छुक्रः षष्ठसप्ताष्टमं विना । भास्करोलग्नगः कुर्य्याद्वटुं भूपतिसेवकम् । वसुस्थः स्वर्णरहितं भ्रातृस्थः सुखिनं सदा । बन्धुगोदुःखिनं नित्यं सुतगोमतिवर्ज्जितम् । शत्रुगोरोगरहितं सप्तमे मार्गवर्ज्जितम् । अष्टमे दृष्टिरहितं नवमे धर्म्महारिणम् । व्यापारगोभिषग्वृत्तिं दीर्घायुष्यं तथाऽऽयगः । रिप्फगोहानियुक्तञ्च फलमेतद्गुरावपि । सिते चन्द्रे लग्नसंस्थे शुभं स्यादसितेऽशुभम् । वसुगे स्याद्धनप्राप्तिस्तृतीये सुखसंस्थितिः । चतुर्थे बुद्धिवृद्धिं च पञ्चमे सौख्यमुत्तमम् । षष्ठे तु व्याधिपीड़ा स्यात् सप्तमे सुखसन्ततिः । अष्टमे निर्धनः प्राणी नवमे धर्म्मसञ्चयः । दशमे स्यात् सदाचारो लाभे स्याद्धनसञ्चयः । दारिद्र्यं रिप्फगे विद्याच्चन्द्रे फलमुदाहृतम् । मृतिर्नाशः सुखं कार्य्यहानिर्वृद्धिर्मृतिर्गदः । अधर्मोदुर्म्मतिर्वृद्धिर्नाशो लग्नात् कुजे फलम् । बुद्धिर्वृद्धिर्वित्तनाशो लाभः पुत्रोमृतिः सुखम् । आयुःक्षयो धर्मसौख्ये कोषलाभः क्षयः क्रमात् सौम्ये लग्नादिराशीनां फलमेतदुदाहृतम् । निन्दां हानिं सुखं रोगं द्यूतङ्कामं जड़ं मतिम् । विपत्क्लेशं सुखं मृत्युमुदयात् कुरुते शनिः । चन्द्रे विशेषमाह लल्लः :- "पापात् सप्तमगञ्चन्द्रं पापग्रहेण वा युतम् । व्रते विवर्ज्जयेद्यत्नाद्दोषमाहुर्मनीषिणः । तत्फलं तत्रैव "पापग्रहात् सप्तमगं शशाङ्कं पापग्रहेणापि युतञ्च हित्वा । व्रतं प्रशस्तं मुनयोवदन्ति नोचेत्तदा मृत्युमुपैति शीघ्रम्" । गुरुस्तु । "पापग्रहेक्षिते लग्ने जीवितार्थी न कारयेत् । चन्द्रो वा क्रूरदृग्युक्तो मूढ़त्वं संप्रयच्छति" । वर्ज्जयोगमाह मु० चि० "कवीज्यचन्द्रलग्नपारिपौ मृतौ व्रतेऽधमाः । व्ययेऽब्जभार्गवौ तथा तनौ मृतौ सुते खलाः" । अन्यत्रापि । "लग्नाधिनाथसितजीवनिशाधिनाथान् षष्ठाष्टमे व्ययगतावपि चन्द्रशुक्रौ । लग्नाष्टपञ्चमगतानशुभग्रहांश्च यत्नात् त्यजेद्व्रतविधौ मुनयोवदन्ति" । सारसंग्रहे । "मेखलाबन्धकाले तु सर्व्वदा